SUFLET OLTENESC

CULEGERI ŞI CERCETĂRI FOLKLORISTICE

ANUL I PRIER No. 4

1927

TOVARĂŞIA FOLKLORIŞTILOR OLTENI

CĂRMUITOR: Pr. TEODOR BĂLĂŞEL.
TOVARĂŞI INTEMEIETOR: Teodor Bălăşel, preot, Stefăneşti-Vâlcea; I. I. Buligan-Dela Gorj Invăţător, Brădiceni-Gorj—G. F. Ceauşeanu, preot, profesor, str. Opanez 3 Craiova—C. Ciobanu, Expert-contabil, Cetate-Dolj N. I. Dumitraşcu, şeful Gării Codlea-Braşov—Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, preot, Bistriţa-Mehedinţi—Gh. Gh. Fierăscu, învăţător, Păuşeşti de Otăsău-Vâlcea—C. S. Nicolăescu-Plopşor, profesor Pleniţa—Ion N. Popescu, învăţator, Stefăneşti-Vâlcea.

Din Legământul dela Stefăneşti (4. Ghenar 1927): „Pentru adunarea, rânduirea şi darea la iveală a folklorului oltenesc, precum şi pentru cercetarea şi punerea lui în legătură cu tot ce cunoaşte ştiinţa folkloristică, punem temelie unei tovărăşii folkloristice".

Cine doreşte să fie tovarăş al nostru, plăteşte odată pentru totdeauna 200 lei.
Tovarăşii care vor da sprijin tovărăşiei folkoriştilor Olteni şi vor răspunde regulat la întrebările puse în Suflet Oltenesc, vor fi numiţi TOVARĂŞI de MUNCĂ

SUFLET OLTENESC

ANUL I PRIER 1927 No. 4

SPRIJINITORII NOŞTRII

D-nu Doctor C. Tănăsescu Plenița 1000 lei

D-nu Valerie Dragomir, deputat, Plenița 1000 lei

D-nu Fr. Horak, Craiova 500 lei

MARELE CUVÂNTAR OLTENESC

Ne-am strâns o mână de folkloriști împrejurul acestei reviste. Adunăm şi rânduim mereu folklor oltenesc. Dar folklor are fiecare atât de mult cules că ar putea singur să ție revista numai cu ce a cules el. Nimic mai uşor decât a aduna; dragoste să ai şi într'o singură zi poți culege cât a umple un număr din revistă. Greutatea cea mare este însă rânduirea culegerilor, fiindcă înainte de a tipări ceva, ar trebui pus în legătură cu tot ce s'a mai tipărit înainte. Dar cum să-l punem în legătură ?

Avem fiecare din noi la 'ndemână întreaga bibliografie a folklorului oltenesc ? Nu! Din pricina halului de neorânduială în care s'a tipărit la noi folklorul — sprânjit ca mieii orbului prin fel şi chipuri de tipărituri — îi este peste putință unuia singur să-l stăpânească.

Ce ne rămâne atunci de făcut ? Să tipărim tot ce ni se trimete nu putem. E peste puterile noastre.

Un singur mijloc ne rămâne şi anume: în revistă să tipărim tot ceace credem că are mai mare însemnătate, iar ceace rămâne, să-l scrim curat pe

nişte foi de hârtie, de o mărime anumită. Fiecare bucată sub un singur cuvânt pe o singură hârtie—sau dacă este mai mare pe mai multe. De pildă: am balada Mizil-Crai. Fiindcă e lungă, va fi scrisă pe mai multe foi de hârtie. Am o ghicitoare despre arici numai de două rânduri, o trecem sub numele arici pe o singură foae. Am o credinţă despre cuc voi face la fel. Tot ce am scris, rânduim apoi alfabetic: arici, cuc, Mizil-Crai ş. a. m. d.

În felul acesta am putea să avem oricând folklorul rânduit. Vom căuta ca în dicţionar cuvântul care ne trebue şi vom găsi la acest cuvânt tot ce am aflat noi din punct de vedere folkloristic.

Pentru aceasta trebue să cunoaştem întâi bibliografia din care vom scoate pe foi rând pe rând tot ce s'a tipărit. Apoi toate culegerile netipărite care s'ar trimete, vor fi legate în volume—manuscrise cu foile numerotate, şi din ele se va transcri pe foi fiecare bucată în parte, arătându-se numărul foaei din volum de unde a fost transcrisă, precum şi cine şi de unde a cules o.

Pentru lămurirea fiecărui cuvânt ne vom sluji de schiţe, desenuri, fotografii, dându-se toată însemnătatea răspândirei geografice, a cuvintelor, obiceiurilor ş. a. m. d.

În felul acesta, treptat, treptat, s'ar ajunge la un mare cuvântar oltenesc, în care să găsim tot ceace este privitor la folklorul oltenesc.

Tovaroşii noştri care ar dori să lucreze pentru acest cuvântar, să-mi scrie şi le voi trimete foi de scris precum şi orice fel de alte lămuriri ar cere.

N. Plopşor.

GEOFAGIA LA NOI

Ştim din etnografie că se întâlnesc pe suprafața globului, geofagi, adică mâncători de pământ, (vezi *Ratzel* Völkerkunde Leipzig 1888, vol II p. 258 şi 607).

O dovadă că acest obicei, la noi va fi avut mai multă răspândire în trecut, este faptul că mai avem şi astăzi rămăşițe de geofagie.

Astfel:

Femeia Stanca C. Bărbosu din Corn, încă de mică mănâncă pământ din țăste sfărâmate şi chiar cărămidă. Când nu mănâncă să înbolnăveşte.

Femeia Fana Trică Dănaca din Plenița mănâncă decând erea mică, praf de cărămidă.

Femeia Veta Ion M. Neghină, din Plenița, a mâncat cărămidă pisată când a fost însărcinată. Spune că râmnea, la cărămidă ca la cine ştie ce bunătate, rupea chiar cu dinții din cărămidă şi-o rontăea în gură.

O femee din Caraula, fiind însărcinată a râmnit la nisip mărunt când trecea prin valea Dăsnățuiului şi să tăvălea pe jos curgându-i balele până ia adus să mănânce nisip.

Îmi vine a crede că multe din figurinele preistorice de pământ ars, care înfățişează boi, cai şi chiar oameni, să nu fie altceva decât prăjiturile de lut ale preistoricilor, care înainte da a fi mâncate au căzut pe foc. Oricum, dacă geofagia, este cunoscută astăzi chiar unor populațiuni cu o civilizațiune mai inferioară (Japonezii, Chinezii, Europenii din America de Sud), cred că nu e prea trasă de păr o legătură între figurinele aşezărilor noastre preistorice şi geofagia, mai ales când ştim că mai toți geofagii obişnuesc să mănânce prăjituri de pământ de aceste forme.

Plopşor

CERCETĂRI

— Pr. Profesor Gh. F. Ciauşanu —

SUPERSTIȚIILE

Studiu comparativ

«La serie de superstitions
n'est autre chose que la
recherche de la verite à
travers l'ignorance.»
E Réclus. Les Primifis.

Unul din vrăjmaşii cei mai aprigi ai oricărui adevăr cu totul nou care vrea să străbată în lume, este îngustimea spiritului vulgar, incapacitatea lui de-a-şi putea asimila, deodată şi pe deplin, ceeace este cu totul nou şi deci diferit de conținutul său; este ceeace Guyau—împrumutând un terminus technicus de la Lombroso—numeşte: misoneism.

Un coeficient însemnat în această lacună, în această boală a spiritului de rând, îl formează, desigur, superstițiile, legendele şi toate acele tendințe şi producte spirituale pe care le studiază etnopsihologii şi folkloriştii.

E lucru cert că, cunoscându-ți bine vrăjmaşii, victoria, izbânda asupra lor îți e pe jumătate asigurată. Deaceea credem că ni se impune o mai de-aproape cunoaştere a acestui vrăj-

maş de temut care aruncă neghină peste ogorul cel sămănat de noi cu grâul curat, ales al cuvântului dumnezeesc, al cuvântului evangelic.

Pe de altă parte cunoaşterea folk-lorului unui popor ne dă măsura şi nota caracteristică a cugetărei lui, a unităţei sale etnice, ne dă măsura filozofiei lui. De aceea, cu multă dreptate zice Hahn: «Istoria filozofiei, întrucât este socotită ca istoria dezvoltărei cugetărei omeneşti, trebuie să plece dela concepţiunile primitive ale omenirei; dar acestea numai în poveşti şi în legende ne-au fost păstrate». [1])

Dar să vedem acum ce însemnează «superstiţia?».

Alături de religiunile oficiale trăeşte—poate cu mai multă vitalitate decât acestea —superstiţia. Ea constitue o adevărată religiune a celor mulţi şi este mereu în putere, fiindcă este cea mai veche formă a religiunei populare: un amestec de sfârâmături din Animism [2]), Fetişism [3]), Naturism [4]).

Poporul n'a înţes niciodată religiunile superioare (creştinismul, Budhismul, Mahomedanismul) în adevăratul lor spirit. El şi-a păstrat de fapt, credinţele lui primitive, superstiţioase, adoptând, numai de formă şi superficial noiule concepţiuni de credinţă, cari erau cu mult mai presus de nivelul intelectual al său.

Deci în raport cu religiunile superioare, superstiţia se poate defini: «o deviare a sentimentului religios, prin care suntem puşi în poziţie de a ne crea falşe îndatoriri; a ne teme de lucruri de care n'ai dece să te temi; sau a pune nădejdea în altele cari sunt deşerte».

Teofrast, cunoscutul autor al «Caracterelor», spune că su-

1) J. G. Hahn, preface des «Contes grecs», pg. VIII.

2) Animismul este credinţa omului pimitiv, după care lumea întreagă este o societate de fiinţe însufleţite.

3) Fetişismul este adorarea ca divinităţi a unor obiecte materiale: fie naturale—arbore, scoică, animal, — fie artificiale: săgeată, inel, etc.

4) Naturism cultul naturei; religiunea care are de obiect fenomenele naturei.

superstiția nu-i altceva decât o nesăbuită teamă de zei, de Divinitate [1]).

La Grasserie (Raoul de) zice că superstiția este una din boalele de cari suferă şi mor religiunile. Ea este o moştenire lăsată de timpurile primitive. Superstiția e religiunea fricei: la țară se vorbeşte mai mult de draci decât de Dumnezeu; sau este religiumea formelor în care se crede în formule, în gesturi,—caşi în religiunile (culturile) primitive. [2])

Dealtfel, pentru popor în genere, şi în special pentru popoarele necivilizate, religiune şi superstiție este tot una.[3]).

Creştinismul căutând să prindă rădăcini în masele popoarelor — dintre care nici poporul român nu face excepție, — a găsit aici împământenit, învechit în zile, Păgânismul aliat cu rămăşițe din Animism, Fetişism şi Naturism. O luptă s'a încins atunci între religiunile vechi şi coalizate şi între Creştinismul nou şi singur, neajutorit.

Dar, cu toate acestea, nici o parte, nici cealaltă nu s'a lăsat bătută. În urmă au căzut la învoială şi au făcut pace: mai dând unul şi mai lăsând şi celălalt. Şi din această pace s'a născut o religiune mixtă, aşa cum o putem observa până în ziua de azi la poporul român. Dar fenomenul acesta nu trebue luat ca fiind izolat; nu, el este o lege în istoria evoluțiunei popoarelor. Aşa Budhismul transportat în China, grație zeităților locale, s'a transformat aşa de mult, că nici nu-şi mai aduce, nici nu se mai aseamănă cu religiunea propovăduită de Budha. (Ba, în locul Nirvanei, trebue să pună raiu şi iad). Chiar în India, învățăturile budhiste sunt socotite ca o schismă față de vechile credințe brahmanice. Aceeaşi schimbare o găsim şi la Islamism : cel din Persia se

1) Caractéres de Théophraste, trad. du grec par La Bruyere; Paris, Firmin Didot, 1861.

2) La Grasserie. Des religions comparees au point vul sociologique.

3) cf. Roskoff, Das religionswensen der rohesten Naturvolker, Leipzig, 1880. În acest sens înțeleasă, apropierea făcută de Lucretius între relligio şi superstitio, este cu temeiu făcută.

deosebeşte de cel din Arabia şi India. Islamismul este monoteist în esența sa, cu toate acestea, cel din India e politeist. Pentru cele 50 şi mai bine de milioane de Indieni, musulmani, Mahomed şi sfinții săi sunt numai nişte zei noi adauşi la alte mii de zei. În Dekkan Islamismul nu se deosebeşte de Brahmanism.

Sub numirea de creştini se găsesc în Europa adevărați păgâni, cum sunt Bretonii cari se închină la idoli, Spaniolii sunt fetişişti: Italienii polițeişti, căci adoră, ca divinități cu totul deosebite, madonele fiecărui oraş.)[1].

La Români, vechimea şi deplina împământenire în suflete a cultului şi credințelor păgâne-superstițioase, se poate vedea şi din acel respect,—exagerat de multe ori,— față de elementele şi fenomenele naturei: foc, soare, lună, stele, cer, ploaie, etc.—pe cari, nimeni, nu le drăcueşte nici, nu înjură de ele; dar cine n'a auzit înjurături în care elementul constitutiv este sumedenia de obiecte şi simboale sacre creştine: ceară, lumânare, cruce, «vanghelie», etc.?!

Românul zice soarelui: «Sfinte Soare!» :

«Soare, Soare, Sfinte Soare
«Ține, ține ziua mare
«Că mi-e mândra călătoare !»

(Cântec popular[2]).

Despre S. Evanghelie zice fără pic de respect: «Nu-ți pui capul sănătos sub Vanghelie»

Nici Păgânismul n'a fost scutit de superstiții. Preller zice: «Nu-i vorbă, dacă cei vechi n'aveau sentimentul naturei, pe care arta şi poezia l'au perfecționat aşa de mult la noi, ei aveau, în schimb, într'o mai mare măsură, sentimentul aceluia pe care-l voiu numi Supranaturalul în natură,— acest Supranatural care se manifestă în tăcerea pădurilor, între colnicele munților, lângă izvoare şi duiosul lor murmur. Aicea Romanii

1) I. Clinciu, Priviri istorice asupra evoluțiunei popoarelor p 43 sg. cf. Grasserie, op. cit. p. 192 sg.

2) Colecția: Iarnik şi Bârseanu.

Culese din județul Dolj de N. Plopşor

auziau mai bine dăcât aiurea vocea Dnmnezeirei.... Poeții romani vorbesc adesea de aceste impresiuni religioase.

Seneca face aluziune la ele, în scrisorile sale (XLI), Plinius în Istoria Naturala a sa (XII, 1, 2) numeşte arborii: «cele mai vechi temple ale zeilor. Rugăciunile cari se fac aicea, zice el, sunt mai călduroase decât acelea cari sunt făcute înaintea chipurilor ce strălucesc de mult aur şi fildeş».[1]).

Multe din superstiții ni se par lipsite de orice urmă de elementară judecată omenească.

Pentru omul primitiv, pentru acest om în mintea căruia totul se învârteşte împrejurul lui «post hoc, propter hoc» [2]) şi la care toată puterea de-a raționa se concentrează în judecată prin analogie.— «procedeul cel mai vag şi cel mai sigur»—pentru acest om, superstiția este un adevăr evident»-o axiomă, este filozofia lui religioasă rezultată din rudimentare observațiuni şi speculații metafizice, este însăşi condițiunea sine-qua-non a existenței sale ca individ sau trib.

La toate neamurile sexul femenin, sexul slab formează contingentul cel mai considerabil care se înrolează sub steagul superstiției [3]).

Bărbații sunt—întotdauna şi pretutindenea,—cel mai puțin superstițioşi şi religioşi, fiindcă ei sunt şi mai tari şi mai culți decât sexul frumos şi slab.

Propertius ne spune că femeile se îngrijesc să stea în legătură cu duhurile [4]).

Ele pot să meargă pe apă fără să se cufunde. [5]).

Mai rar se văd oameni cari să îndeletnicesc cu vrăjitoria. În Roma fusese reclamat un oarecare C. Furius Cresimus că ia, prin vrăji, rodul din ogorul vecinului său.[6]).

1) Preller: Les dieux de l'ancienne Rome, r» 87 sq-
2) «Orice coincidență devine cauză».
3) Vezi R. Encyclopedie. Wissowa voi. I. 83»
4) IV, 5, 17.
5) Plinius VII, 17.
6) Cf. Plin. VII, 4f, Wissowa. op. cit. 83.

Feluriți filozofi s'au ostenit să arate cauzele pentru cari femeile sunt mai superstițioase ca bărbații. In aceasta chestiune ni se par demne de relatat părerile lui Guyau:

Parte din femei au spiritul mai puțin abstract decât al bărbatului: ele au mai mult gust pentru ceeace loveşte imaginațiunea, sensul şi de aci nevoia de rituri, simboale, de un cult care vorbeşte ochilor, ,,care bate la ochi". Aceasta însă nu-i o regulă generală pentru sexul femenin. Lipsa de o educație şi instrucție serioasă a femeii din toate timpurile şi locurile a făcut-o să fie superstițioasă.

O altă cauză că femeea este superstițioasă, este credulitatea ei înâscută sexului slab, credulitate care este mult mai puternică decât la bărbați. Femeea apoi, are un caracter conservator prin excelență, care se întemeiază pe tradiție şi care este mai puțin propriu pentru inițiativă.

(Această însuşire o tace să păstreze cu o zgârcenie nemaipomenită tot ceeace a apucat ,,din bătrâni": descântece, vrăji, gesturi, etc,—fără a cercetă dacă toate acestea mai au vre-un rost de-a fi, sau dacă trebuie să le uite şi să le arunce).

O ultimă caracteristică a spiritului femenin este că femeea, prin firea sa, este mai minuțioasă şi mai fricoasă.

(Toate acestea aptitudini formează un bun teren pentru superstiție—care este religiunea fricei şi a celei mai mari minuțiozități).

Spencer spune că la Grecii vechi, femeile erau mult mai proprii, pentru excitările religioase,—decât bărbații.

Sir Rutherford Alcock ne spune că în Japonia foarte rar vezi în temple alți credincioşi decât femei şi copii—(cari sunt sub directa înrâurire a mamelor): bărbații sunt foarte puțini, şi fac parte din clasele de jos ale societății.

Acelaşi fenomen se petrece şi in țările catolice şi chiar în Anglia într'o oarecare măsură.[1]).

1) Guyau, L'ireligion de l'avenir, p. 247 sq. cf« Dupuis; A brege de l'origine de tous les cultes p. 358.

***

E. Reclus[1]) a dat o foarte potrivită şi frumoasă definiţiune a superstiţiei (credinţelor populare): Credinţele populare formează religiunea universală, a tuturor neamurilor, din toate timpurile şi în toate locurile.

Pentru a putea să verificăm pe deplin adevărul spuselor lui Reclus, n'avem decât să comparăm unele cicluri superstiţioase dela noi cu cele dela alte popoare, neamuri moderne şi antice.

Să vorbim ceva despre jertfele făcute pământului, — când se pun temeliile clădirilor.

Ţăranul român, când sapă şanţuri pentru temelii, are grijă să îmbuneze cu o jertfă pământul care a fost «rănit» prin afacerea şanţurilor. Această jertfă pare că îi dă puteri să ţină m spinare» greutatea temeliilor şi a clădirei.

Cei săraci îi jertfesc un cap de cocoş,—pasere oarecum sfântă pentru poporul nostru. Pentru cei mai bogaţi, jertfa «constă într'un cap de berbec zidit, îndată ce a fost tăiat, într'un colţ de temelie. O jertfă mai modernă este aruncarea de bani la zidirea temeliilor şi zidirea lor între pietre sau cărămizi. Această jertfă este proprie clasei de sus, clasei mai cu dare de mână. Aceste jertfe sunt jertfe „civilizate“ ca să le zicem aşa; avem însă urme, indicii neîndoioase de jertfe omeneşti cari se făceau în asemenea ocaziuni. Un astfel de indiciu este obiceiul—care se observă în jud. Vâlcea la zidirea bisericilor, ca lăcaşuri ce trebue să fie trainice,—obiceiul de-a se îngropa la temelii măsura umbrei unui om, măsură luată cu o trestie. Omul a cărui umbră a fost astfel luată şi zidită—pierzându-şi umbra, sufletul său—moare până în 40 de zile. Credinţa aceasta este şi în alte părţi locuite de Români. Legenda în versuri, a zidirei bis. din Curtea-de-Argeş, se urzeşte pe acest fond superstiţios. Subiectul poeziei cu Meşterul Manole îl găsim şi in folklorul altor neamuri, tot cu

1) «Croyances populaires», Girard & Briere, Paris.

altor neamuri, tot cu aceleaşi trăsături caracteristice: numele meşterului, simbolismul numerilor (Verg. impare gaudet numero dens); şoapte de sus spusă aevea şi adusă la cunoştiința lucrătorilor, călcarea jurământului, piedecile ce se puneau în calea soției meşterului, soția meşterului având copil de țâță.

Legenda aceasta, izvorâtă din datina zidirei de vii a oamenilor, a fost împodobită cu vestmântul poeziei la Români, la Unguri : înalta cetate Deva; la Sârbi: oraşul Scodra (Scutari); la Bulgari: Sobim (Salonic); la Greci: podul de peste Arta; dela Greci la Aromâni, la Albanezi [1]).

În Evul-Mediu, în Germania fură jertfiți copii la punerea temeliilor de cetăți, de ziduri ce înconjurau oraşele, poduri, etc.

Fură jertfiți chiar şi copii mai răsăriți pentru a se asigură clădirilor noroc şi tărie.

La dărâmarea zidurilor s'au găsit adesea scheletele celor jertfiți; unele în coşciuge, altele fără ele. Chiar şi acuma se zice în Germania că o casă nouă ,,cere un cap de om" (o jertfă omenească) [2]).

Țăranii din Zacint cred că e bine să se taie un om mai-cuseamă un Turc sau un Ovreiu, şi să se îngroape în zidărie [3]).

La Slavii de sud (Sârbi, Bulgari, Bosnieci, Slovaci, Muntenegreni, etc) s'au jertfit din vechime, la facerea temeliilor, felurite animale pentruca clădirea să fie trainică. Se crede că duhul jertfei se face protector al clădirei.

În ziua de azi, popoarele slave, ajungând la o altă fază

1) C. Rădulescu-Codin: Comorile poporului, p. 34, cf. Aug. Dozon: Contes albanais. Le pont du renard a Dibra; cf.- Passow no=s 511-—512, Le pont d'Ara cf. Dozon Ch. pop serbes, pg. 189: La fondation de Scutari, cf. Texte macedo-române de M. Gj. Obedenaru, Edit. Academ, Rom. 1891, pg, 211.

2) Wuttke: Geschichte des deutschen Volksaberglauben der gegenwart, pg. 281 sq.

3) Şăineanu L. Studii folklorice.

de civilizație şi de religiune spiritualizată, au schimbat acest fel de jertfe cu altul: se pun adică monede în temelii. Croatul pune câte un ban de argint, în fiecare colț al temeliilor clădirei. Dar fapt cert este că orice clădire nouă cere şi o jertfă. Şi jertfa aceasta e mai cu seamă de ființe vii.

Bosniacul are abicei să zideascâ în temelii un purcel de lapte.

Slavonii pun în temelii un cocoş viu sau un liliac, „ca să du se dărâme casa“.

La Bulgari se crede că se zidia în clădiri un miel sau un cocoş. Într'o biserică din Bosnia, clădită în secolul al XII-lea, când s'a dărîmat, s'a găsit sub pragu-i, într-o firidă, scheletul unui cocoş (sau al unei găini ?) şi un ou neatins.

Librecht crede că aceste jertfe de animale au înlocuit pe cele de la început, pe cele crude: jertfele omeneşti.

Fr. Krauss crede că jertfele omeneşti, fiind socotite ca cele mai de seamă, cele mai meritorii se făceau şi în vechime numai la zidirea de poduri şi castele.

Despre jertfele omeneşti făcute la clădirea castelelor şi a podurilor, circulă felurite legende.

La vechiul castel Tesanj (Bosnia) un țăran a arătat lui Fr. Krauss locul de unde iese laptele izvorât de țâțele unei femei îngropate în zidul lui, de când s'a fost clădit.

Aceiaşi legendă circulă şi despre podul de peste Struma. Azi în locul oamenilor se îngroapă numai umbra celui ce trece pe lângă şanțurile temeliilor [1]).

O tradițiune povesteşte că în „Podul lui Petru“ de lângă Livadia (Beoția) s'ar fi zidit de viu un Arab şi într'un bocet, „mirologhion“ o femeie jeleşte pe bărbatul său pe meşterul Panaiotis“, că a fost zidit în fântână Arachoba de pe Parnas [2]).

În regiunile scandinave şi mii cuseamă în Danemarca, obiceiuri cu totul păgâne au dăinuit până aproape de timpurile

1) Fr. Krauss:Volksglaube der Sudslavean p. 158—163 cf. Bauopfer de acelaş.

2) Şâineanu, Studii folklor.

noastre. Aşa, la zidirea unei biserici, era obiceiul de-a se zidi, la temelie un animal viu, sub tindă, iar sub temelia altarului un cal [1]).

La Slavii sudici se crede că cine merge să sape şi si ridice comori, trebue să îngroape, în locul de unde a ridicat cazanul de bani, un animal viu, măcar o puică de găină [2]).

În Germania era mai demult foarte întins obiceiul de a fi îngropaţi de vii oameni in diferite ziduri, pentru a fi ferite astfel de diferite pagube şi pentru a fi asigurate contra surpării, crăpării zidurilor. Scriitorii de talia lui Grimm, Wuttke şi Kuhn—au arătat această credinţă germană în scrierile lor.

În Bulgaria se crede că la construirea unei case, zidarii iau umbra primului venit—om sau animal—şi o zidesc în temelii. Fiinţa a cărui umbră s'a luat, se crede că moare până în 40 de zile şi devine astfel geniu protector al clădirei[3]).

Scoţienii au aceleaşi obiceiuri caşi popoarele amintite. Acest fapt ni-l relatează Gervas în operile sale.

În Anglia s'au găsit, la sfărâmarea temeliilor vechilor poduri, oase de oi, amestecate cu câteva oase de om.

Dealtfel credinţa jertfei necesare la orice temelie, dăinuieşte până astăzi în Anglia şi Danemarca. În Suedia găsim acelaş obiceiu, relatat de Hylten-Cavallius [4]).

Într'un articol din Echo de Liege (1 Oct. 1865) se spune că Turcii de câteori au să clădească vre-o fortăreaţă—jertfesc câte un copil de creştin. Tylor observă acelaş obiceiu în India, Borneo, Japonia.

La clădirea porţei unui oraş siamez, ne spune Alabaster,—s'au prins opt oameni, cari au avut nenorocul să treacă mai întâiu prin apropriere, şi au fost îngropaţi, de vii sub poartă,

1) Nicolay: Histoire de croyances, superstitions, moeurs, usages, vol I, p. 260.
2) Krauss: Volksglaube, pg. 103.
3) Echos d'orient an. VII, pg. 29.
4) ,,Wârend och Widarne“ I citat apud F. Librjeht: Zur Volkskunde.

pentru a servi ca înger de pază al ei. Tot aşa s'a făcut şi la clădirea porței palatului.

Chiar şi etimologia cuvântului Dahomei ne arată ca acest obiceiu şi această credință există la poporul african care se numeşte astfel.

Cuvântul Dann-ho men e cuvânt compus şi însemnează: «pe trupul lui Danh»—pentrucă regele Dako zidise palatul său pe trupul lui Danh—regele învins.

Tot astfel era clădit şi palatul lui Bogota stăpânitorul Americei Sudice. În Noua-Zelandă şi Tahiti, stâlpul din mijloc al casei se reazimă, în pământ, pe trupuri de oameni îngropați de vii. În insulile figiene, fiecare stâlp al casei se reazimă în pământ pe un sclav îngropat de viu.

Despre China şi aceste obiceiuri şi credințe pe care le are furnicarul populațiunei chineze—vorbeşte Dennys. [1]).

Şi Fenicienii aveau obiceiul superstițios de-a îngropa în temelii oameni de vii.

La Romani asemenea era în uz această jertfă de oameni. Verrius Flaccus ne spune că şi pe vremea lui mai trăia amintirea despre zidirea, de vii, a Grecilor, oride câte ori se ridica, se clădia vre-un sanctuar.

La cei vechi, ca şi la Englezii de azi se crede că un cap omenesc îngropat pe-o înălțime este aducător de noroc. Acest lucru pare a fi învederat dacă cercetăm mai deaproape etimologia cuvântului «Capitol», care este compus—după spusa lui Librecht—din caput-toli (Oli).

De sigur că îngroparea unui cap omenesc în dealul acela a avut la început o sferei superstițioasă mai mică: ferirea de duşmani; mai târziu însă, sfera aceasta se tot măreşte.

Prin vechile clădiri se găsesc şi capete omeneşti, cari au rolul de îngeri păzitori ai clădirilor. [2])

1) The Folklore of China cit. apud Librncht op. cit. p. 289—290.

2) F. Librecht, op. cit. p. 289—291

Vremea, care aduce cu sine evoluțiunea în totul, îmblânzeşte şi moravurile şi superstițiile pline de cruzime ale populațiunilor cari abia au ieşit din crusta sălbăticei.

Capetele omeneşti adevărate fură înlocuite cu chipuri cari le reprezentau. Nişte astfel de capete şi cele de bou se puneau ca apărătoare de orice rele.

În locul oamenilor începură a se jertfi animale. Aşa făcură Chinezii [1]) şi alte neamuri.

În Flandra se îngropau câinii. Grimm ne spune că a găsit într'o firidă a zidului bisericii din Goslar, o pisică neagră, care, probabil, fusese zidită de vie.

În multe țări din lume se crede că molima vitelor se poate înlătura dacă se îngroapă de vii anumite animale [2]).

În Germania se jertfeşte o găină la mutarea într'o casă nouă [3]).

În Normandia, la o asemenea ocaziune se jertfeşte un cocoş. La Romani se jertfia un cal care se socotea ca foarte bun pentru jertfe. De acest lucru ne dă dovadă Festus când vorbeşte despre October equus — calul care se jertfia în luna Octombre. Capul de cal se punea, se țintuiâ pe frontispiciul clădirilor şi pe culmea acoperişurilor. [4])

Ca o reminiscență a acestor obiceiuri este faptul că se mai pun şi astăzi pe la clădirile dela oraş, capete de bou, de cal si de om, lucrate în ghips. În Sibiu şi în Bucureşti am văzut adesea astfel de figuri.

Tot acestui ciclu superstițios aparține şi legenda că Neapolul este zidit pe un ou.

Aci nu se înțelege, nu se poate înțelege altceva decât că la clădirea zidurilor cetății s'a pus un ou în temelii.

Adesea oamenii îngropară ouă pe țărmurile cari erau mereu bântuite de revărsări pustiitoare [5]). Librecht dă o mulțime de

1) Librecht, op. cit. p. 292.
2) Idem p. 293.
3) Wuttkce, op. cit. § 440.
4) Librecht op. cit. p. 295.
5) Idem, p. 295—296.

clădiri in temeliile cărora s'au găsit zidite ouă: jertfe cu mult mai civilizate decât cele amintite înainte.

Se pare că legenda omorârei lui Remus de către Romulus, la întemeierea Romei, nu e altceva decât o poetizare, în mintea deselor generații, a amintitului obiceiu aşa de crud şi de barbar.

În j. Bacău (corn. Larga) se crăde că în orice beciu se zideşte umbra unui om (măsura «statului» său): omul acela nu mai trăeşte mult după zidirea umbrei lui [1]).

Chinezii cred că podurile şi zidurile ridicate pe trupul unui om zidit de viu în temelii—«nu mai au moarte» sunt foarte durabile [2]).

În Australia se zideşte in temelii un animal viu. Tot aşa se face şi in Africa centrală—pentru ca zidrileu să aibă tărie [3])

În Lesbos când se pun temeliile unei clădiri, zidarii pun o piatră pe umbra întâiului om care a trecut pe alături: astfel omul acela va muri, însă clădirea va fi durabilă [4])

***

Să luăm acuma şi altă categorie de superstiții româneşti comparate cu cele streine, — pentru a se desluşi şi mai bine adevărul cuvintelor lui Reclus. Să vorbim ceva despre Căpcăni (Căpcăuni, Cătcăuni)—după credințele populare.

Căpcănii, după mitologia populară română, sunt nişte oameni, cu cap de câine şi sunt foarte răi. Ei nu se hrănesc decât cu carne de om....

Au un ochiu în frunte şi unul în ceafă. Sunt iuți şi răi pară de foc. Graiul lor este urât. Se crede că prind oameni de-ai noştri, îi pun la îngrăşat, unde nu le dau decât miez de nucă şi pâine apoi îi frig în cuptor şi îi mănâncă [5]).

Cu mici variante, credința aceasta este la toți Românii. În

1) Revista «Ioan Creangă» an. VI, p. 144.
2) Nicolay, op. cit. p. 298.
3) A. Bross Religion d. peuples n. civilises, p. 47.
4) Georgeafcis Le Folklore de Lesbos p. 347.
5) Lupescu. Şezătoarea cit. de Şăineanu L. op. cit. p. 182.

basme, în care se vede şi mai bine unitatea de esență a acestei credințe la tot neamul românesc, ai să întâlneşti, ai să întâlneşti pretutindenea grozavul cuptor al Căpcăunilor, îngrăşarea prinşilor da pe tărâmul nostru—cu sâmburi de nucă şi pâine; răutatea proverbială a lor şi maicuseamă a femeilor lor: ochiul în frunte.

Numirea de Căpcăni o întâlnim şi în Viețile Sfinților de Dosofteiu (1682).

Şi în înduioşatoarea baladă «Radu Calomfirescu» din colecțiunea populară a lui V. Alexandri.

Budai Deleanu, în notele cu care îşi însoțeşte «Țiganiada» ne spune că «după bătrâni, Căpcâni ar fi mâncători de oameni, hotărând cu Tătarii». Se vede că groaza pe care o băgaseră Tătarii—cu jafurile lor, în sufletele neamului nostru a fost aşa de mare, încât au fost socotiți drept canibali.

Tradițiunea despre Căpcâni, (Tătarii antropofagi) o găsim şi la Ruteni şi la Grecii moderni. Astfel aceşti Tătari coincid cu acei Cynocefali despre care ne relatează Elian şi Plinius— în anticitate.

În Evul-Mediu se credea că Tătarii ar fi mâncători de oameni.

În poveştile maghiare, Tătarul cap de câine (Kutyafejü) figurează ca uriaş şi ca tiran [1]).

În poezia greacă şi mitologia clasică se plăsmuiră şi diminutivele, ca să zicem aşa, ale Ginganților, Uriaşilor. Aceştia sunt Ciclopii dintre care cel mai cunoscut—făcut celebru prin versurile lui Homer şi Ovidius,—este Polifem [2]), Ciclopii canibali sunt uriaşi inferiori, înzestrați totuşi, cu o putere supra omenească.

Poveştile noastre spun că un Căpcan prinsese trei oameni de-ai noştri, îi îngrăşase şi dăiase doi din ei. Cei de-al treilea era închis şi-şi aştepta ceasul. Dar nu ştiu ce face, ce drege, şi, cu un par ascuțit scoate ochiul Căpcăunului. Căp-

1) Şăineanu op. cit. p. 180, 189.
2) Cf. Verg. Aeneis. III, 615 sq. şi VIII, 193 sq.

căunul însă se ațînea la poarta staulni oilor—în care era închisă prada lui. Pipăia oile şi le da drumul. Atunci omul taie o oaie, se îmbracă cu pielea ei şi scapă de furia căpcăunului. [1]).

Şiretenia omului acestuia, din basmul român, se aseamănă cu şiretenia şiretului de Ulysse care orbi şi păcăli pe Polifem. El ieşi ținându-se de mițele de pe burta unui berbec.

Tătar, în limba noastră, e sinonim adesea cu Căpcăun. [2]).-La Bulgari, Sârbi şi Greci există tradițiuni despre antropofagii cu cap de câine. Tot aşa şi la Sloveni. Bulgarii îi numesc Pesoglavți—ciclopi cu un ochiu în frunte. Povestesc şi ei despre 2 frați cari scapă teferi din peştera şi din ghiarăle Ciclopilor. La Croați şi Sloveni se povesteşte că un cioban scapă din peştera Ciclopilor, orbind pe uriaşul uniochiu [3]). În Dalmația se spune că aceşti Căpcăuni au figură omenească, numai că în loc de cap omenesc au cap de câine, au dinți de fier şi un singur ochiu în frunte. Mănâncă mai ales oameni. Ei se numesc dziganda— prin influența italiană. Popoarele slave de Sud nu cunosc neamul piticilor, dar cunosc, în schimb, pe al aşa numiților Orijas[4]).

***

Acuma, după ce am văzut, ce este superstiția, să vedem şi. care oameni, care categorii sociale sunt mai împănate cu ea.

Superstiția ai s'o observi şi la cei dela cei dela oraş; prin urmare şi la cei inculți şi la cei semi-docți. Ghicitoresele, cărturăresele, în oraşe fac foarte bune parale. Dece ? Fiindcă au clienți cari cred că aceste femei pot să citească conținutul

1) Fr. Krauss, Volksglaube d. S. S. p. 129, J32. A se vedea mai multe în lucrarea mea: «Superstițiile poporului în asemănare cu ale altor popoare vechi şi nouă» ce a apărut în editura Academiei Române.

2) Elena Niculiță-Voronca: Datinile şi credințele pop. român, vol I, p. 707.

3) Şezătoarea, an I. p. 233.

4) Şăineanu, op. cit. p. 186—187.

sorților celor viitoare—sorți cari stau îngrămădiți în urna pe care o păzeşte mâna de fier a straşnicului Destin.

Aceste cărturărese fac lux cu ținerea afişelor la mica publicitate a ziarelor celor mai însemnate, şi doar aceste afişuri profesionale sunt destul de scump plătite.

Cocoşul ca pasere sfântă, ca înger de pază, l'am putut observa şi in Bucureşti pe creasta unor case bogate, — fiind lucrat în tablă de metal.

În oraşe superstiția pare că răsare din propria ei cenuşe ca şi legendarul Fenix.

Şi la oraş caşi la țară—întâlnirea cu un preot, cu o față bisericească e socotită de rău augur. Exemplele acestea s'ar putea îmmulți la infinit, noi însă ne vom mărgini numai la acestea.

Mai mult încă: printr'o constrângere atotputernică atavică—oameni cu o cultură superioară, strălucită, ne prezintă o destul de considerabilă latura a sufletului lor, umbrită de superstiție.

Nu voiu cita decât numai câteva din cele mai însemnate nume de bărbați cu care se mândreşte nu numai patria lor dar şi omenirea întreagă.

Aşa Maupertuis avea o teamă nebună de numărul 13.

Hobbes avea o teamă de draci. Pascal credea că păiajenul este o insectă cobitoare.

Voltaire scepticul, tatăl jurnaliştilor, necredinciosul Voltaire credea totuşi că dacă cioara îți, «crăune» în stânga, are să-ți meargă lucrurile deandoaselea.

Tycho-Brahe credea că Vinerea e zi nefastă. [1]).

***

După ce am spus toate acestea, se impune cu necesitate o rețetă dentru vindecarea sau, cel puțin, atenuarea acestei boale cu caracter social-religios.

Rețetele în boale sociale sunt mult mai greu de dat şi mai ales de executat decât cele privitoare la boalele individuale.

1) F. Regnault, La Genese des miracles, p. 16, Giard 8 Briere, Paris, 1910.

Însă un fapt constat de toți folkloriştii şi etnologii mari ai Apusului, ne vine in ajutor la dezlegarea problemei noastre.

P. Sebillot, pentru franța: Fr. Krauss pentru Slavi; Vuttke pentru Germania au observat că cu cât cultura se întinde în masele popoarelor pe cari le-au stupiat — cu atât se împuținează credințele deşerte, superstiționse, credințele în ființe fantastice: smei, strigoi sau stafii, etc.

Şi dimpotrivă: in Orient oamenii fiind mulțumiți, credințele lor superstiționse sunt supra-abubeote, bazmele lor sunt strălucite, poezia lor înaripată, plăzmuirile imaginației lor negrăit de frumoase.

Aşa stând lucru înțelegem că tot celce se gândeşte la putința unei desrădăcinări a superstiției, din sufletul unui popor, eo ipso trebue să se gândească la înălțarea nivelului intelectual al acelui popor.

Altfel orice încercare, în această direcțiune este fatal osândită neputinței, nimicirei în însuşi începutul ei, — e o floare fără rod.

Căci dacă nu vei face pe țăran să ştie că putregaiului fosforescent,—la întuneric—din unele scorburi de copaci, trebuie - să i să zică putregaiu şi nu smeu: nu vei putea zmulge din sufletul lui credința în fantastica ființă a zmeilor cu corp strălucitor.

Până nu-l vei face să înțeleagă, să ştie că eclipsele sunt fenomene naturale, până atunci nu-l vei putea convinge că a crede în Vârcolaci o prostie.

Desigur că e o lucrare grea ca să luminezi, să cultivi sistematic sufletul, mintea unui om, însă în raport direct cu greutatea ei stă şi meritul celuice o face.

«Mai multă lumină»—această dorință sfântă, înaltă, ideală a poetului german, trebue să fie călăuza neclintită, steaua polară a tuturor acelor ce voiesc să muncească sincer pentru propăşirea neamului ai cărui fii sunt.

LEGENDE

HĂRĂBORENII

Hărăborenii nu plăteau dajdie; puțin le păsa de stăpânire. Atunci a venit panduri Banului dila Craiova învăliț muiereşte la cap. la loat pi la spate.

Hărăborenii iereau la horă şi-au crezut că le vin rudele dela Vulcan. O coțofană gărăia pe sus loa țărână şi turna peste iei.

I'a tăiat pe toți. N'a' mai rămas decât o pereche, un băiat şi-o fată dela care s'a prăsât iar satu. Băiatu plecasă cu fata la vale, ca tinerii, şi când i-a văzut, au fugit într'o scoabă. Hei măi încolo au eşit la iveală.

Pe Hărăboreni i-a tăiat şi pe Găureni nu, că ierea pădure oarbă.

I'a 'ngropat acolo; îi zice morminții Hărăborenilor. A fost acolo pietroae la capul mormintilor, acum s'au luat. A fost şi cruci. Măi rămăsasă una da a căzut şi ia.

Auzită dela bătrânul +Guță Schileru, fratele lui Dincă Schileru, Iulie 1920, Schela-Gorj.

Vezi variantele acestei legende la Ştefulescu Gorjul Istoric şi pitoresc şi N. Plopşor, Monumente megalitice în Oltenia?

POIANA LU MIHAl sau POIANA LU VODA

În poiana asta a omorât Mihai pe unu, că pusasă rămăşag cu iel: care vine mai întâi să taie capu ăluilant.

Mihai a dat de-adreptul pe pripor în sus şi-ăla pe acolo. A ieşit întâi Mihai în vârfu poienii şi-a tăiat ăluia capu. De-atunci îi zâce poiana lu Vodă.

A crăpat calu în Mihai când a ajuns. Acolo a fost şi o cruce de piatră. Acu nu măi ie decât o movilă de piatră pe care a fost crucea.

Auzită dela bătrânul † Gheorghe Schileru, Iulie 1921, Schela Gorj.

***

DUMNEZEU NAŞU DRACULUI

În vremea de demult, când a fost umblând Dumnezău pe pământ, zâce că Dracu a fost avut un copil de cununat şi s'a dus la Dumnezeu să-l puie naş. Când la văzut Dumnezău l'a întrebat:

— Ce vrei împielițale ?

— Doamne, ca să mă iau bine cu tine, vreau să te pui naş la un ficioru-mi; ce zâci ? Primeşti ?

— Bine mă a zâs Dumnezău.

— Da un lucru te mai rog: să nu iei pe Sfântu Ilie la nuntă.

— Di ce mă ?

— ÎI ştii tu Doamne că ie cam trăznit şi mi-e că face vre-o prostie.

— Lasă mă' zâce Dumnezeu, n'avea teamă, când vorbesc ieu cu iel, s'astâmpără.

Sâmbătă sară, cum ie obiceiu, ce să vezi. Draci ca frunza şi ca iarba; măi mari, măi mici şi drăcoaice bătrâne şi uncheşi încornorați, puiedie mare.

Dumnezeu îi zâsă iu Sfântu Ilie: Mă să te astâmperi, să nu faci vre-o comedie la nunta finului.

Da când îi văzu Sfântu Ilie, nu să măi putu țâne şi 'ncepu a fulgera, a trăzni a bubui: îi făcu pe toți palanca.

— Ce făcuşi mă aci, zâsă Dumnezeu mâniat, cum ne 'nțălesărăm?

— Doamne, zău iartă-mă, când îi văzui toți gră-

madă, nu măi mă putui tâne. Când îi măi adunam ieu grămadă să-i potopesc?

De-atunci, dela nunta dracului, a rămas până astăzi la orice nuntă să fie ceartă gâlceava ori nemulțumire.

Dela Ilie Mirescu de 70 ani din Plopşor-Dolj de N. Plopşor.

***

BASMUL LUI DUMNEZEU

I

Sus în ariiul cerului,
E scris numele Domnului
Nume mari, nume tari
Biserică cu 9 altare.
Sus`n altarul cel mai mare
Şede Sântă-Măria mare
Scrie cărți în toate părți
Dar mai vârtos,
Pe ale Domnului Christos.
Pleacă prin sângele,
Prin angele,
Prin cuțite ascuțite.
Unde călca sângele cura.
Cale oțiră iar mâi mergea,
Cu *broasca n drum se'ntâlnea :*
Ce te țipi Maică Sântă-Maria-Mare ?
Cum să nu mă țip.
Că am avut pe fiul Maică-i D-zeu,
Care ține cerul şi pământul,
Şi pe noi pe toți,

II

Şi mi-l au luat câini de jidovi,
Să mi-l canunească,

Să mi-l prăpădească.
D-ta te țipi de unul ai avut,
Dar eu că am avut nouă,
Crăcănățăi,
Bolborățăi,
De drăguți de ei,
Si a trecut roata carului,
Cărăbăneasca,
Peste ei.
Şi mi-ia omorât pe toți.
Atunci ia a zâmbit de râs,
Şi a zis:
Dacă e cuvântul de aşa,
Să mori în postul Sântă-Mării mari
Şi viermii să nu faci.
Şi să bea lumea apă după tine.
Şi să nu se spurce.
Cale oțâră mai mergea,

III

Un pâlc de porumbei vedea
Dedeparte le cuvânta
Şi de aproape ei întreba:
Dăle Ioane Sfinte Ioane,
Ştiu că n`ai fi văzut,
Pe fiul Maică-i Dumnezeu
Care ține cerul şi pământul,
Si pe noi pe toți.
Da şi de lo-i fi văzut,
Nu lo-i fi cunoscut.
Ea lesne'îl cunoaşte,
Chivădița lui,
Frântă'nduplicată.
Fețişoara lui,
Soarele cu razele,

Spinăruşa lui,
Luna cu lumina.
Puşculița lui,
Intunericu de vară.
Săbioara lui,

IV

Dacă e cuvântul de aşa,
L'am văzut la căşile lui Pilat.
Răstignit pe-o cruce de brad.
Cu cunună de spini îl încingea,
Si sângele-i cura.
Cin se boteza
Botezat nu era.
Cin se miruia,
Miruit nu era.
Dacă e cuvântul de aşa
Să te duci la râul pârâul lui Iordan
La fântâna lui Adam
Să te speli pe față pe brață
Pe dalba-i peliță
Pe mândra cosiță.
Să te ştergi pe mânecă de flori
Si să te uiți spre răsărit
Că l'ai vedea venind.
Ea aşa a făcut:
S'a dus la râul pârâul lui Iordan
V
La fântâna lui Adam
Sa spălat pe față
Pe brață
Pe dalba-i peliță
Pe mândra cosiță
S'a şters pe mânecă de flori

S'a uitat înspre răsărit
Si l'a văzut venind
Fiul Maică-i Dumnezeu
Care ține cerul şi pământul
Si pe noi pe toți
Cât fuseşi mic
Te păzâi ca de oala mălaiului
Dar singur că crescuşi
Si singur că crescuşi
Si singur te dedeşi
In mâna jidovilor
Jidovilor câinilor.
Nu m'am dat,
Pentru mine, s'au pentru tine
Ci m'am dat pentru ai vr'o doi îngeri

VI

Că n'avem măi puținei
Ci avem sute nesocotite
Si mii nenumărate.
Că pâna acum n'a ştiut
Omul de suflet
Sufletul de om
Oaia de miel
Mielul de oae
Iapa de mânz
Mânzul de iapă
Căci până acum
Când codru a'nfrunzit
Pământul s'a uscat
Iar când pământul a'nverzit
Codrul s'a desfrunzit.
Iar acum am de gând
Ca omul să ştie de suflet
Sufletul de om.

Oaia de miel
Mielul de oae

VII

Iapa de mânz
Mânzul de iapă
Si iarăşi am de gând
Când codru a'nfrunzi
Şi pământul va'nverzi
Si iarăşi când pământul va'nverzi
Si codru va'nfrunzi
Pomete— Florete
Dumnezeu să-l ierte.

Sfârşit.

Cine l'o şti şi nu l`o spune odată pe săptămână de 2 ori pe lună şi de nouă ori pe an când va muri vine Aranghelul Mneilă şi îl ia de mâna stângă şi-i arată întunericul iadului şi pleacă:

Pe cale strâmbă
Prin nefăclii aprinse
Prin nemeşe `ntinse
Prin neizvoare izvorând
Si printre nepomi`nflorind

Şi-i arată'ntunericul iadului şi l aruncă în el:

Şi iarăşi cin l'o va şti şi-l va spune odată pe săptămână de două ori pe lună şi de nouă ori pe an. Când va muri vine Aranghelul Mneilă şi-l i-a de mâna dreaptă şi-i arată lumina raiului şi pleacă:

Prin cale dreaptă
Prin făclii aprinse
Prin mese'ntinse
Printre izvoare izvorând
Si prin pomi'nflorind

Si-i arată lumina raiului şi-l aruncă'n el.

Culeasă de elevul Dobrescu St. Ion cl. IV-a Gimnaziul Principele Mircea, Plenita dela Fira Dumitraşcu in etate de 83 de, ani din comuna Vârtopu-Dolj.

CREDINȚE

CÂINE

Câinele care se târăşte pe picioarele dinapoi, îți moare cineva din neam.

***

IEPURE

Țiganul nu zice iepure, nici carnea nu i-o mănâncă, fiindcă va păgubi.

***

MĂMĂLIGA

Nu se mănâncă cocoloşul de mămăligă ce pică deasupra mămăligii răsturnate.

E rău de năpaste (prepusuri).

Culese de seminaristul Crăciunoiu Mihai, (Tunari-Dolj).

***

LUNATIC

Frații lunatici când să măresc puțin îi duce mu-mă-sa la un pârâu unu pe un mal altu pe celălalt şi-i pune de trag de un covrig până'l rup în două şi-l mănâncă.

***

Când pot să rupă o furcă cu două coarne, trage unu de un cornu şi altu de celălalt pân o rup şi .aruncă unu într'o parte şi altul într'alta coarnele rupte.

***

Dacă nu se face asta când copii rup furca în zâua în care are unul nunta.

***

Dacă unul din frați moare înainte de a fi făcut lucru ăsta, şi celălalt poate e dus departe şi nu poate veni la înmormântare, să 'nfige o furcă cu două coarne pe mormânt şi când vine fratele să duce la mormânt şi trage de rupe un corn cu care pleacă şi-l aruncă departe.

***

Dacă n'au făcut nimica trăind şi moare unu, îl scoate din fiare cu mortul. Să iau nişte fiare de înpiedecat caii şi să împedecă un picior al mortului şi altu al celui care trăeşte. Dacă cel rămas în viață e fată îşi alege un băiat străin—nu din neam—ca frate de cruce, dacă e băiat îş alege o fată soră de cruce şi la marginea gropii când lunatecu este împiedecat de mort, fratele sau sora de cruce întreabă de trei ori:

Mi-eşti frate pân la moarte,
Ca să te scap de moarte ?

El răspunde: da. Atunci îl desleagă şi pleacă cu fratele de cruce şi nu trebue să se mai uite nici îndărăt spre cimitir.

***

Frații lunatici care nu fac nimic nici trăind nici la moartea unuia din iei, mor toți. Când mor mai mulți frați dintr'o casă fără pricină de vre'o boală grea să zâce: parc'or fi fost lunatici.

P l o p ş o r

***

Când moare cineva şi are vr'un frate lunatic,

adică născut în aceaş lună, fratele rămas se „bagă, în fiare“. După ce s'a făcut slujba şi trebue să bage pe mort în groapă, pun tronul pe marginea gropii şi cu fiarele de pe coş se leagă piciorul drept al mortului şi al celuilalt frate rămas. Un om întreabă:

— Mi-eşti frate pân' la moarte să te scot din fiare ?

—Îți sânt frate pân'la moarte, scoate-mă din fiare.

Se repetă de trei ori, apoi îl desleagă. Aceasta se face pentru îndepărtarea morții dela cel viu.

Văzută în Nenoiu-Vâlcea.

***

CIUICA GĂINILOR

Când mor găinile de la un om, vecinii afumă cotețele seara, când găinile sunt culcate, cu iarbă mare rămasă dela Sân-Toader dela lăut şi cu cârpă şi mânjesc cu păcură în chip de cruce pereții. Ca mâncare le dau tărâțe muiate în spălătură de peşte.

Oamenii cred că această „ciuică" este un duh rău care omoară găinile.

Din Nenoiu-Vâlcea.

SUFLET OLTENESC

Culegeri şi cercetări folkloristice
Revista „Tovărăşiei Folkoriştilor Olteni"

Să iveşte odată pe lună tipărind numai culegeri şi cercetări folkloristice privitoare la Oltenia.

UN NUMĂR LEI 10 — PLATA PE UN AN LEI 120

Nu se trimete decât celor care plătesc înainte.

Banii, Bucăţile de tipărit, cărţile pentru dări de seamă. schimburile, precum şi orice este privitor la Suflet Oltenesc, se vor îndrepta pe numele d-lui C. S. N. Plopşor la Plopşor-Dolj

---

Rugăm cu deosebire pe toţi preoţii şi învăţătorii satelor Oltenii precum şi pe toţi oamenii de nădejde, care înţăleg rostul străduinţelor noastre, să ne trimeată cât mai multe culegeri de folklor, privitoare la pământul şi locuitorii Oltenii din trecut şi astăzi.

Culegerile necunoscute şi care au mare însemnătate, vor fi tipărite în Suflet Oltenesc, iar celelalte care nu vor avea loc, vor fi rânduite şi scrise cu mâna în nişte cărţi mari, bine legate, dintre care unele vor rămâne la Tovărăşia Folkloriştilor Olteni, iar altele se vor trimete la Academia Română.

Nădăjduind că vom putea fi de folos cercetărilor viitoare—pentru înţelegerea sufletului acestui popor—vom urma a lucra astfel, rugând înca odata pe toţi aceia care ne înţeleg, sa ne dea tot sprijinul lor.

CUPRINSUL

MARELE CUVÂNTAR OLTENESC:
de N. Plopşor.
GEOFAGIA LA NOI:
de N. Plopşor.
SUPERSTIŢIILE: (studiu comparativ)
de Pr. Profesor Gh. F. Ciauşeanu.
LEGENDE:
de N. Plopşor.
BASMUL LUI DUMNEZEU:
de Dobrescu St. Ion.
CREDINŢE:
de Crăciunoiu Mihai, Plopşor, Marin Popa.

Tipografia „Tiparniţa"
— CRAIOVA —
STRADA SFÂNTU DUMITRU No. 12.